

EZ KÉSZ

Babiczky Tibor: Félbehagyott költemények

A szerző rendkívül tapasztalt irodalmár, egy regény és immár hat verseskötet áll mögötte, de szerkesztőként és irodalmi estek moderátoraként is pontosan rálát a kortárs irodalom folyamataira, divatjaira, az olvasói elvárásokra, a könyvpiaci trendekre. A korábbi kötetei simulékony, kockázatot alig-alig vállaló, nem igazán eredeti, inkább utánérző versei nem hozták meg számára azt a kritikai figyelmet és elismerést, amit vitathatatlan felkészültsége, tájékozottsága és az imént említett eredmények mögötti rengeteg munka alapján akár várhattunk is volna. Az új kötet azonban új esély: ez a zaklatottabb, koncentráltabb, egy tapintható koncepció mentén összeállított anyag megmutatja, mit gondol Babiczky Tibor a ma költészetéről, és azt is, mit tud ezekből az elképzeléseiből a birtokában lévő eszközökkel megvalósítani. Amit gondol, az nem az ízlésem szerint való, amit megírt, azt pedig sablonosnak, kiszámíthatónak, pozórnek tartom, a költészet lebutításának, fogyasztóbaráttá egyszerűsítésének.

A kötet kulcsa a szavak, a motívumok, a költői képek és az illusztrációk szintjén is a szenvedés. Tudjuk, a szenvedésnek komoly filozófiai és teológiai vetülete van, és, természetesen, a költészettörténetben is meghatározó toposz. Van, aki szerint a szenvedés egyenesen olyan, mint egy magas hegy csúcsa: onnan látható csak igazán a napvilág, azaz az élet értelme és nagy igazsága, ott lehet átérezni az ég és Isten közelségét. Sokan mások szerint csak a szenvedők ügye komoly ügy, az ez iránti érzékenység, ennek megoldása a mindenkor legfontosabb feladat. De nagyon nagy különbség van az együttérzés és az önsajnálát között. Márpedig Babiczky Tibor kötete kizárólag a beszélő szenvedését, elviselhetetlenre nőtt világfájdalmát, határtalan önsajnálátát, az elhagyott szerelmes egyébként megérthető és átélhető kínjait viszi színre. A baj az, hogy a beszélő annyira jól érzi magát ebben a pózban, annyira lubickol a kontroll nélküli fájdalomban, hogy végül túl is pörgeti, kérdések és valódi magyarázatok nélkül hagyja, elfelejti árnyalni és esetleg másokéhoz mérni, elmulasztja kicsit távolabbról szemlélni. Nem is lehet más a végeredmény: szenvedés-giccs, sanyarúság-pornó, szalon-depresszió.

De azért sem lehet más a végeredmény, mert ennek a nagyon egysíkú üzenetnek a közvetítésére javarészt egyszerű, közismerten hatásvadász eszközöket használ. Ilyen például a fekete árnyalatait megnevezni igyekvő szótár, melynek a szavait jó sűrűn, lehetőleg minden második mondatba elhelyezi, hogy ezzel próbálja nyomasztani, érzelmileg a versek bűvkörébe vonni az olvasót. Csakhogy ez a szótár a legolcsóbb, legmanipulatívabb szavakból áll, olyanokból, mint a „halál”, a „halott”, a „halálhír”, a „koporsó”, a „koponya”, a

*Jelenkor Kiadó
Budapest, 2018
61 oldal, 1699 Ft*

„sírdomb”, a „sírögödör”, a „sírásó” és a sok-sok „sírás”. De van benne rengeteg „vér” és „vérrög”, „roncs”, súlyos „magány”, „alkonyat”, „csillag” meg „hold” és van „borzalom”, „zuhanás”, sőt „összeomlás”, van „meg fogok halni” és van „végtelen szomorúság” is. Pontosan ilyesféle szótárra épül bármelyik, az öngyilkos gondolatokat kergető tiniket kiszolgáló zenekar szövegvilága, ezért az efféle szavak és kifejezések kötetbeli tendenciózus, durván manipulatív használata nem vall jó ízlésre és igényességre. És ugyanez hatványozottan igaz az 52. oldalt teljesen elfoglaló, fekete alpra rajzolt fehér akasztófa-kötélre. Nem is értem, miért nem parancsolt valaki a kötet előkészítése során legalább ezen a ponton megálljt.

De szintűgy nem tetszenek, üresek, közhelyesek az ugyanezt az életérzést hordozó, ám jellemzően csak a saját helyzetre rámutató, azaz a többi érintettől megfélekedező összetételek sem, mint amilyen a „Már csak kevés időm marad / arcomat a fénybe tartani” (47.). Minden a beszélőtől és az ő szenvedéséről szól, miközben az elvesztett nő, aki miatt mindez a fájdalom feltört, egyszerűen elintéződik három laposnál laposabb jelzővel: „vonzó, titokzatos és megközelíthetetlen” (59.), mintha nem is lenne érdekes, mintha nem is lehetnének neki is sérelmei, érzései, fájdalmai, mintha nem is létezne. Nem tudjuk meg, ki ő, milyen ő, azt sem, mi hiányzik belőle annyira. Ez a szemellenzős, önző, önsajnáló vagy épp érzéketlen nézőpont rengeti meg harmadszor is a kötetet: az első probléma a túlsorduló, határtalan, már a tetszelgésre is alkalmas adó szenvedés, a második a szenvedés szótárának elhasználtsága, a jelentésmező szűkösége és a szavainak hatásvadász használata, sulykolása, a harmadik pedig a bezárkózás ebbe az érzésbe, és ezzel párhuzamosan az érzéketlenség minden más érintett fájdalma iránt.

Ha látszik is az egyes megoldásokban a költői invenció nyoma, az iménti példák és az ez után következők a jobb részek értékét is megkérdőjelezzik. A „beszorítva élek” (25.) kicsit megint elnagyolt, kicsit megint túl direkt, túl didaktikusan megnevezett érzésének használható, akár még érdekesnek is nevezhető metaforája például a „betonfal” és a „betonszarkofág”, de a „szív köré / köd borul, / akár egy betonszarkofág” (25.) képet már zavarosnak érzem. Az még hagyján, hogy a köd inkább valamire és nem valami köré borul, de az, hogy ez a két anyag, a köd és a beton egymással párhuzamba állítható lenne, már nem meggyőző, hiszen nagyon másként viselkednek, és máshogy viselkedik az is, amit körbevesznek.

És ha már a hatáskeltés könnyen kézhez álló, épp ezért magára adó költő által messze elkerült megoldásainál tartottunk, mit mondjunk a „Csecsemő / szögekkel teli ágyban.” (39.) mondatra? Az ilyesféle sorok és mondatok viszik el az egész kötetet menthetetlenül a giccs felé. Van belőlük bőven: „Frissen mosdatott halott” (61.), „kötélről levágott test” (53.), „megdermedt testek” (45.) – és ezek, ebben a mennyiségben különösen, csak klisék, újra csak a terhelt, világvégi hangulatnak a gyorsétermi, a közösségi oldalakon jól idézhető, de valójában csak a költészettel ismerkedők számára költőinek látszó képei. Természetesen szükség van efféle irodalomra is, fogyasztói idővel az igényesebb költészet olvasóivá válhatnak, de a szakmai önbecsülés minimuma, hogy ezeket a verseket a helyükön kezeljük, az idézetek miatt elutasítsuk. Szép-szép „egy elhagyott, félig már összedőlt vadászles” (59.), de én nem ismerem azt a poétikát, ahol ennek írónia nélkül is esztétikai értéke lehet. Hasonlót gondolok a „Kotróhajó az őszi öbölben” (58.) képről is, de a „fakó fénynyalábok zuhognak a fehér magasból” (48.) sorral sem csak a költőieskedő alliteráció miatt van bajom, hanem általában a túldíszítettség miatt, amit nevezhetünk akár a kötetre nehezedő negyedik súlyos tehernek is. Ugyanígy: „egy alkalmas pillanatban, hajnalban legkivált” (7.) – modoros a végén az a 'legkivált'. A „tengermélyi csend” (11.) agyonhasznált, megfáradt fordulat, de ha ugyanott mindjárt a „hirtelen támadt” csendről beszél a költő, az az automatizmusnak, a fogasról lekasztott, egyáltalán nem kreatív megoldásoknak kínálja sokadik példáját. De a kötet legfontosabb témáját, a múlt iránti nosztalgiát,

illetve a jövőtlenséget és a kilátástalanságot megragadni igyekvő „kapaszkodik / a tegnapba most a holnap” (61.) fordulatot is mintha olvastam volna már valamelyik diákújság *Toll* rovatában.

Van tehát a nyilván indokolt és mélyen átélt fájdalom, van az ebben a fájdalomban végső soron lubickoló, meggyötört férfi póza és van a mindezt megjelenítő, közhelyekkel terhelt, önismétlő, a legegyszerűbb, leginkább átlátható eszközöket használó nyelv. Szűk eszköztár, visszatérő ötletek, máshonnan ismerős retorikai fogások. Pedig Babiczky érezhetően komolyan veszi a verset és a versírást, és az egész kötet azt sugallja, hogy úgy gondolja, a költészet épp abban segíthetné az olvasót, hogy ő is komolyan tudja venni az életét. Hogy átérezze annak tragikumát, a halálra szánt sorsot, a boldogság tűnékenységét vagy épp a lehetetlenségét. Ezek nagyon fontos, a költészet történetében óriási hagyománnyal bíró, egyes korokat egyenesen meghatározó témák. Borsik Miklós a *prae.hu*-n megjelent írásában¹ Rilkére, Vida Gergely az *Új Szó* honlapján² közölt kritikájában pedig Pilinszkyre asszociál a kötetet olvasva. A fentiekből azonban, remélem, következik, hogy az olyan megállapítások, mint Borsiké, miszerint „a halál értelmére és értelmetlenségére irányuló kérdések Babiczky könyvében hasonlóan fontos szerepet játszanak, mint a Rilke-költészetben”, számomra megmosolyogtatóan túlzók, de azt világossá teszik, milyen árnyékok vetődnek erre a kötetre. Merthogy Babiczky nem a sors vagy az Isten által kimért halálról ír, nem arról, hogy a halál abban az értelemben része az életnek, hogy születésünk pillanatában elkezdünk meghalni, és ezért az ember tudatos léte a halállal szemközt valósul meg, hanem a kamaszos halálvágyat jeleníti meg. A beszélőnek esze ágában sincs meghalni, csak a divatnak hódol, egy érzést jár körbe, ahogy a feketében járó, az arcukat fehérre púderező fiatalok és az őket kiszolgáló zenék, regények, képregények, bizsuárusok is. Őt nem a megsemmisülés tudata nyomasztja, hanem a megsemmisülés vágváival, az öngyilkosság lebegtetésével nyomaszt. Hiszen, mint közismert, a halál rilkei-heideggeri *választása* nem az öngyilkosságot, hanem az élet olyan tervét jelenti, amely számol a halállal mint a folytonosan ittlevővel. Ez a verseskötet azonban egészen másról beszél, és abban is csak látszólag mélyül el. Valójában megragad a felszínen, a szenvelgő, önsajnáló pózokban. Nem megérteni próbálja az érzéseit, hanem csak átadja magát nekik. Az pedig akár vicces is lehetne, hogy az a vers, amely egy álmot ír le, azaz valamelyest egy álom mélyére ás, épp *Az állomás* címet kapta – de ezen a ponton is látszik, hogy efféle szójátékok nem férnek bele ebbe a kötetbe, sőt semmilyen játék vagy humormorzsa sem: minden vérezen komoly.

Ám ez akár előremutató is lehetne, hiszen az elmúlt időszakban sok szó esett az „újkomolyság” irodalmáról, a posztmodern játékos, idézetekkel átszőtt, Parti Nagy Lajos vagy Varró Dániel nevével fémjelezhető költői paradigmát leváltó újfajta szövegekről, illetve az ezek által kiérlelt ízlés- vagy talán korszakváltozásról. Akár Babiczky költészete is értelmezhető lenne ennek a fogalomnak a segítségével, hiszen az iróniakritika vagy a rituálisan teátralizált személyesség az ide sorolódó költészeteknek is meghatározó ismérve, de akár a depoetizálást felváltó repoetizálás is ilyen közös jellemző lehet. Az újra megtalált poézis, költőiség, emelkedettség azonban nem lehet azonos a pátosszal, és pláne nem lehet azonos a szépelgéssel – márpedig Babiczky nagyon gyakran messze túllendül a kettő közötti határon, ahogy ezt sok-sok példával igyekeztem megmutatni. Ráadásul, ahogy arra legutóbb Nemes Z. Mária is felhívta a figyelmet, a költői köznyelvet egyre inkább meghatározó újkomolyság poétikája egyáltalán nem iróniamentes, még csak nem is teljesen iróniakritikus, csak épp más irányú az iróniája, mint a nyelvjátékos posztmoderné

¹ Borsik Miklós: A haldoklás névtelen morajlása. Összeköttetések Babiczky Tibor és Rilke költészete között. (<https://www.prae.hu/article/10516-a-haldoklas-nevtelen-morajlasa>)

² Vida Gergely: Sötét, tragikus izzás. (<https://ujso.com/kultura/sotet-tragikus-izzas>)

volt.³ Ő egyenesen azt mondja, hogy a Parti Nagy-féle beszédmód azzal indikálta az újabb poétikai fejleményeket, hogy nem volt *elég* ironikus, azaz nem nézett szembe a karkai tapasztalat következményeivel, és nem volt a léttel, a lét értelmével szemben is az. Amit Nemes Z. a saját költészetében viszont felkínál – de Babiczky esetében valószínűleg ő is hiányolna. Épp a Rilke-párhuzam kapcsán felmerült érvek miatt, vagyis amiatt, hogy az „újkomoly” költészetekre jellemző egzisztenciális kérdéseket Babiczky megkerüli, elkeni vagy felszínesen kezeli, rövidre zárja. Könnyű lenne azt válaszolni erre, hogy a *Félbehagyott költemények* el nem készült másik fele lett volna mindezek kidolgozására hivatva, vagy hogy mivel a kötet a hiány motívumára épül, azzal ért célt, ha ezt vagy azt hiányolunk belőle – de még egyszer mondom: helyesebb nem áztatni magunkat, nem keresni mentségeket, helyesebb a helyén kezelni ezt a kötetet. A helye pedig nem a mérvadó könyvek között van.

---

³ Nemes Z. Márió: Az újkomolyság kísértete. (<https://www.muut.hu/archivum/28134>)